

חינוך בגיל הרך:
מתווה לבסיס הפירמידה של למידה לאורך החיים
פרופ' דורית ארם וד"ר תמר ארז

הילד לומד מראשית החיים. השנים הראשונות לחיים הן תקופה בה הילד רגיש במיוחד לאיכות החוויות שהוא חווה ועל כן יש להן השפעה משמעותית על התפתחותו בעתיד. בשנים האלה נחקקים בילד דפוסים ומאפייני התנהגות שמלווים אותו במהלך חייו ומעצבים במידה רבה את תפישת עולמו ואת דרכי התמודדותו עם העולם. התפתחות של כישורים בסיסיים ראויים בגיל הרך יוצרת תשתית ללמידה תקינה, הסתגלות יעילה לחברה ותפקוד טוב בהמשך החיים. יתר על כן, מחקרים שנעשו בתחום הכלכלה מוכיחים, כי השקעות בגיל הרך הן בין ההשקעות הטובות ביותר שכל חברה יכולה לבצע. על מנת שילדים צעירים ייהנו מן ההזדמנות להתפתח ולמצות את הפוטנציאל הגלום בהם, יש לדאוג למימוש הזכויות המגיעות להם על פי אמנת זכויות הילד של ארגון האומות המאוחדות.

אנו מציעים למשרד החינוך לאמץ את תפיסת הלמידה לאורך החיים של אונסקו, הסוכנות המובילה של האו"ם לחינוך – המטפחת את מערכות החינוך בכל הרמות- החל מן הילדות המוקדמת, דרך החינוך היסודי, התיכון ואילך בכל המערכות הפורמאליות והבלתי פורמאליות. אונסקו מגדירה את הגיל הרך כתקופה שבין הלידה וגיל שמונה שנים. זהו זמן של צמיחה מוחית מרשימה, שנים המניחות את המצע ללמידה ולהתפתחות. לפיכך ממליצה אונסקו בגיל הרך על תכניות שמתייחסות להתפתחותם ההוליסטית של ילדים ומדגישה מעבר לטיפול והדאגה לבריאות וביטחון של ילדים את חינוכם מהינקות. אנחנו ממליצים בחום למשרד החינוך לקחת את האחריות לחינוך ילדים בתקופה חשובה זו תוך יצירת רצף חינוכי מהינקות ועד להשכלה הגבוהה:

א. גיל לידה עד שלוש:

- העברת האחריות והפיקוח על מסגרות המחנכות תינוקות ופעוטות למשרד החינוך כך שהוא יהיה אחראי על החינוך לאורך החיים!
- פיתוח מערך הכשרה מקצועי ואקדמי של מחנכי תינוקות ופעוטות.
- פיתוח מערך הדרכה למסגרות המחנכות תינוקות ופעוטות תוך שיתוף והדרכת ההורים.
- הדרכה וסיוע להורים בקהילה שמחנכים את ילדיהם הצעירים (לפני גיל חינוך חובה) בבית.

ב. גיל שלוש עד שמונה:

- התאמת המבנים (מרחב, אקוסטיקה וכו'), מספר הילדים וכוח האדם לצרכים והמאפיינים התפתחותיים של הילדים לאורך שנות הגן.
- העברת האחריות והפיקוח על הסייעות למשרד החינוך ודאגה להכשרתן והדרכתן.
- הדרכת הורים בנוגע לנושאים התפתחותיים וחינוכיים.
- חינוך בשנות בית הספר הראשונות תוך מתן דגש למעבר מחינוך גני לחינוך בבתי הספר היסודיים.

ההכרה במרכזיותו של הגיל הרך בהתפתחות ולקיימת אחריות רציפה על חינוך הילדים בישראל תתרום להסדרת הכשרת צוותי החינוך (חינוך-טיפול גם יחד), תקדם את איכות החינוך/טיפול של כלל הילדים במדינה, ותפעל להעמקת הקשר בין המשפחה ומסגרות החינוך תוך זיהוי ילדים בעלי צרכים חינוכיים מוגברים והענקת סיוע מתאים לילדים אלה מהינקות.

בדרך זו משרד החינוך יפעל לצמצום פערים חברתיים. חינוך הילדים מהינקות יאפשר שגשוג בהמשך. תקציב מוגדל לחינוך בגיל הרך יתרום להעלאת רמת ההישגים, לצמצום ההוצאות של מערכת החינוך בכללה ובטווח הארוך יוביל לחברה שחבריה מכלכלים עצמם בהצלחה ותורמים לחוסנה החברתי והכלכלי.

פרופ' דורית ארם, ראש מגמת הייעוץ החינוכי, בית הספר לחינוך באוניברסיטת תל אביב וחברת הנהלת האגודה למען הילד בגיל הרך.

ד"ר תמר ארז, יו"ר האגודה הישראלית למען הילד בגיל הרך.

האגודה הישראלית למען הילד בגיל הרך שמה לה למטרה להגן על זכויות תינוקות, פעוטות וילדים בגיל הרך ולקדם חקיקה אשר תבטיח מענה לצרכיהם ולצרכי משפחותיהם, תוך דאגה להבטחת שוויון הזדמנויות בחברה הישראלית ובדגש על אוכלוסיות בסיכון. האגודה מסונפת ל- OMEP (Organisation Mondiale Pour L'Éducation Préscolaire), הארגון הלא ממשלתי הוותיק והגדול בעולם המתמקד ברווחתם, בזכויותיהם ובחינוכם של ילדים, מגיל לידה ועד גיל 8 שנים, בייחוד בקרב האוכלוסיות העניות והחלשות ביותר. לארגון מעמד של גוף מייצג בארגון האומות המאוחדות.

*** בתוך: אברהם פרנק ואורן יהי שלום (עורכים) (אפריל 2015) "עזבו אותנו מרפורמות ; צריך שינוי" מחשבות, רעיונות, המלצות, חוות דעת על מערכת החינוך עבור שר/ת החינוך הנכנס/ת**